

۱- عوامل مؤثر بر موفقیت مسلمانان در فتح شام و مصر را، در دو بُعد سیاسی و اجتماعی، بیان کنید.

« پاسخ »

اختلافات مذهبی و تفاوت‌های قومی و فرهنگی و زبانی که میان توده مردم شام با طبقه حکومت‌گر رومی وجود داشت که باعث فتح روم شدند. مصر نیز همانند روم بخشی از قلمرو امپراطوری روم بود و آنها به دلایل مختلف (پرداخت مالیات زیاد، اختلاف مذهبی با مسیحیان و ...) مخالف حاکمیت رومیان بر مصر بودند که فتح مصر را راحت‌تر می‌کرد.

۲- دلایل سیاسی و اقتصادی مخالفت و دشمنی سران قریش با خلافت امام علی (ع) را شرح دهید.

« پاسخ »

حضرت علی (ع) سعی داشتند سنت پیامبر و فرامین قرآن را پیاده کنند. اما افرادی مثل طلحه و زبیر به شیوه تقسیم غنائم اعتراض داشتند و معتقد بودند باید بین عرب و غیر عرب فرق باشد، اما حضرت مخالف بودند و آنها چون حضرت با حکومت آنها به شهر موافقت نکرده بودند بدعت خود را شکستند.

۳- شیوه تقسیم و توزیع بیت‌المال توسط علی (ع) و سه خلیفه پیش از او را توضیح دهید.

« پاسخ »

در دوران خلافت خلیفه‌های دوم و سوم ثروت زیادی بخاطر سرزمین‌های فتح شده کسب شد، خلیفه دوم این ثروت‌ها را به عنوان عطایا بین مردم تقسیم می‌نمود که بر مبنای عدالت واقعی نبود، اما از ثروت اندوزی اطرافیان جلوگیری می‌کرد. اما خلیفه سوم بیشتر این ثروت را بین بستگان و بنی‌امیه تقسیم می‌کرد. اما امام علی (ع) این ثروت‌ها را به مساوات بین عرب و غیر عرب تقسیم می‌کردند.

۴- دلایل شورش مردم بر خلیفه سوم در برخی شهرهای قلمرو اسلامی چه بود؟

« پاسخ »

عثمان روشش با سایر خلیفه‌ها تفاوت داشت و بسیار خویشاوند دوست بود. او تمام خویشاوندان خود از بنی‌امیه را به امور خلافت راه داد. گروهی از اصحاب پیامبر همانند ابوذر غفاری به او اعتراض کردند، اما او آنها را تبعید نمود، گروهی از مردم نیز برای رساندن صدای اعتراض خود از عراق به مدینه آمدند.

۵- علل بروز جنگ‌های رده را بیان کنید.

« پاسخ »

پس از فوت پیامبر اعظم (ص) تعدادی از قبایل و بادیه‌نشینان دین اسلام را ترک کردند و شورش کردند. این گروه جزو مرتدان شدند و ابوبکر بعد از رسیدن به قدرت سپاهی را جهت سرکوب مرتدان و پیامبران دروغین آماده کرد که شورش‌ها را فرونشاند.

۶- فرماندهی سپاه اعراب مسلمان در حمله به مصر را چه کسی به عهده گرفت؟
 (۱) طلحه (۲) زبیر (۳) عمروعاص (۴) عبیدالله بن زیاد

« پاسخ »

گزینه ۳ پاسخ صحیح است. عمروعاص که آبادانی و ثروت فراوان مصر را از نزدیک مشاهده نموده بود و تا اندازه‌ای با وضعیت سیاسی و اجتماعی آن‌جا آشنا بود، فرماندهی سپاه اعراب مسلمان را در حمله به مصر به عهده گرفت.

۷- به هنگام حمله اعراب مسلمان به منطقه شام، این ناحیه زیر سلطه کدام دولت قرار داشت؟
 (۱) عثمانی (۲) روم غربی (۳) یونان (۴) روم شرقی

« پاسخ »

گزینه ۲ پاسخ صحیح است. زیر سلطه روم غربی بود.

۸- یکی از اقدامات مهم امام علی (ع) پس از رسیدن به خلافت، برای بازداشتن مخالفان از سرکشی و جلوگیری از جنگ داخلی بین مسلمانان، کدام بود؟

- (۱) مرکز خلافت را از مدینه به کوفه منتقل کرد.
- (۲) مانع ثروت‌اندوزی و تجمل‌گرایی اشراف و بزرگان قریش شد.
- (۳) از تعصبات مجدد قبیله‌ای و طایفه‌ای درون جامعه اسلامی جلوگیری کرد.
- (۴) درآمد‌های فراوان سرزمین‌های فتح شده را بر پایه‌ی مساوات اسلامی بین مسلمانان توزیع نمود.

« پاسخ »

گزینه ۱ پاسخ صحیح است. امام علی (ع) به منظور دفع سرکشی‌ها و آشوبگری‌هایی که اشراف بنی‌امیه نقش مهمی در ایجاد آن داشتند، مرکز خلافت را از مدینه به کوفه منتقل کرد.

۹- کدام مورد به دوران خلیفه سوم مسلمانان نسبت داده شده است؟

- (۱) برگرداندن برادری و یگانگی دینی به امت اسلامی
- (۲) سخت‌گیری به بزرگان قریش و جلوگیری از ثروت‌اندوزی و عمل‌گرایی آنان
- (۳) اجرای عدالت میان افراد و گروه‌های مختلف مسلمانان
- (۴) اوج گرفتن مجدد تعصبات طایفه‌ای و قبیله‌ای در درون جامعه اسلامی

« پاسخ »

گزینه ۴ پاسخ صحیح است. سیاست‌های خلیفه سوم، باعث تشدید اختلافات و اوج گرفتن مجدد تعصبات طایفه‌ای و قبیله‌ای در درون جامعه اسلامی شد.

- ۱۰- در ارتباط با «تحولات اقتصادی دوران خلفای نخستین» کدام یک در مورد هر دو خلیفه دوم و سوم صحیح می‌باشد؟
- ۱) ساده‌زیستی و سختگیری او نسبت به کارگزاران خلافت و بزرگان قریش، از ثروت‌اندوزی و تجمل‌گرایی آنان جلوگیری کرد.
  - ۲) بذل و بخشش‌های فراوانی از بیت‌المال مسلمانان به افراد مختلف، به‌خصوص خاندان بنی‌امیه صورت گرفت.
  - ۳) درآمدهای فراوانی از سرزمین‌های ثروتمندی که فتح شده بود، به خزانه مسلمانان در مدیترانه سرازیر شد.
  - ۴) درآمدهایی که از سرزمین‌های فتح شده به دست آمده بود، به عنوان عطایا میان مسلمانان توزیع شد.

« پاسخ »

گزینه ۳ پاسخ صحیح است. در دوران خلافت عمر و عثمان درآمدهای فراوانی از سرزمین‌های ثروتمندی که فتح شده بود، به خزانه مسلمانان در مدیترانه سرازیر شد.

- ۱۱- کدام اقدام مهم در نظام اداری دوران اسلامی، در زمان عمر بن خطاب، خلیفه‌ی دوم انجام گرفت؟
- ۱) برگرداندن خط و زبان دیوان از فارسی به عربی
  - ۲) سپردن تشکیلات و نهادهای اداری سرزمین‌های فتح شده به اشراف اموی
  - ۳) تشکیل دیوان جُند (سپاه) در مدینه به پیشنهاد یکی از فرماندهان اسیر ایرانی
  - ۴) شکل‌گیری تشکیلات اداری (دیوانی) منظم و منسجم با اقتباس از نظام دیوانی عهد ساسانیان

« پاسخ »

گزینه ۳ پاسخ صحیح است. پیشینه‌ی تأسیس دیوان در دوران اسلامی به زمان عمر بن خطاب، خلیفه‌ی دوم بازمی‌گردد. او به پیشنهاد هرمزان، یکی از فرماندهان اسیر ایرانی، دیوان جُند (سپاه) را در مدینه تشکیل داد.

- ۱۲- امام حسن (ع) در دوران خردسالی خویش، در کدام یک از وقایع مهم دوران پیامبر (ص) حضور داشتند؟
- ۱) جنگ‌های بدر، احد و خندق
  - ۲) ماجرای مباحثه‌ی رسول خدا با مسیحیان نجران
  - ۳) عزیمت امام علی (ع) به مکه برای ابلاغ سوره‌ی براءت
  - ۴) محاصره‌ی اقتصادی و اجتماعی بنی‌هاشم در شعب ابی‌طالب

« پاسخ »

گزینه ۲ پاسخ صحیح است. امام حسن (ع) در سال سوم هجرت در مدینه ولادت یافت. آن حضرت، با وجود خردسالی، در برخی وقایع مهم دوران پیامبر از جمله ماجرای مباحثه‌ی رسول خدا با مسیحیان نجران و در جریان نزول آیه‌ی تطهیر، به عنوان مصداق اهل بیت، حضور داشت.

- ۱۳- در هنگام ظهور اسلام کدام اتفاق موقعیت مسلمانان را در شام و حتی در شبه جزیره عربستان در معرض خطر جدی قرار داد و در این ارتباط مسلمانان درصدد گفتن چه تصمیمی برآمدند؟
- (۱) تسلط رومیان بر مصر - پس از فتح شام، مصر را تسخیر کنند.
  - (۲) اختلاف مذهبی با رومیان - اسکندریه را به تسخیر خود درآورند.
  - (۳) تسلط رومیان بر مصر - اسکندریه را به تسخیر خود درآورند.
  - (۴) اختلاف مذهبی با رومیان - پس از فتح شام، مصر را تسخیر کنند.

« پاسخ »

گزینه ۱ پاسخ صحیح است. تسلط رومیان بر مصر، موقعیت مسلمانان را در شام و حتی در شبه جزیره عربستان در معرض خطر جدی قرار داد. از این رو مسلمانان بعد از فتح شام درصدد برآمدند که مصر را نیز تسخیر کنند.

- ۱۴- مردم شام در جریان شورش معاویه بر امام علی (ع) و امام حسن (ع) از کدام یک طرفداری کردند؟
- (۱) به حمایت از امام علی (ع) برخاستند.
  - (۲) از خاندان اموی طرفداری کردند.
  - (۳) از قیام علیه امام حسن (ع) خودداری کردند.
  - (۴) از خون‌خواهی عثمان از امام علی (ع) حمایت نکردند.

« پاسخ »

گزینه ۲ پاسخ صحیح است. آنان از خاندان اموی و خلفای آن طرفداری کردند.

- ۱۵- کدام گزینه، درباره‌ی «نحوه‌ی اداره‌ی مناطق فتح شده‌ی ایران در عصر خلفای نخستین»، درست است؟
- (۱) حکومت بسیاری از مناطق ایران هم‌چنان در اختیار دهقانان و بزرگان ایرانی بود.
  - (۲) محاسبه و دریافت مالیات‌ها توسط دبیران و دهقانان ایرانی انجام می‌گرفت.
  - (۳) مناطق مختلف ایران تحت فرمان و نظارت والی عراق اداره می‌شد.
  - (۴) خط و زبان دفترهای دیوانی از پهلوی به عربی برگردانده شد.

« پاسخ »

گزینه ۲ پاسخ صحیح است. پس از فتح هر شهر و منطقه توسط اعراب مسلمان، به فرمان خلیفه، فردی از میان فرماندهان سپاه، سران قبیله‌ها و یا صحابه به حکومت آن‌جا منصوب می‌شد. از آن‌جا که اعراب تجربه‌ی چندانی در کشورداری نداشتند، اداره‌ی امور دیوانی، هم‌چون گذشته در اختیار ایرانیان باقی ماند. محاسبه و دریافت مالیات‌ها و هم‌چنان توسط دبیران و دهقانان ایرانی انجام می‌گرفت، دفترهای دیوانی مثل گذشته به خط و زبان پهلوی نوشته می‌شد و سکه‌های ضرب‌شده توسط ساسانیان هم‌چنان در گردش بود.

- ۱۶- درآمدهای فراوانی که از سرزمین‌های ثروتمند فتح شده به خزانه‌ی مسلمانان در مدینه سرازیر شد، در زمان خلیفه‌ی دوم چه سرنوشتی یافت؟
- (۱) عامل ثروت‌اندوزی و تجمل‌گرایی کارگزاران خلافت و بزرگان قریش شد.
  - (۲) به عنوان عطایا میان مسلمانان توزیع شد.
  - (۳) بذل و بخشش‌های فراوانی از آن به افراد مختلف، به خصوص خاندان بنی‌امیه صورت گرفت.
  - (۴) به عنوان بیت‌المال به طور مساوی میان تمام مسلمانان تقسیم شد.

« پاسخ »

گزینه ۲ پاسخ صحیح است. در دوران خلافت عمر و عثمان درآمدهای فراوانی از سرزمین‌های ثروتمندی که فتح شده بود به خزانه‌ی مسلمانان در مدینه سرازیر شد. خلیفه‌ی دوم این درآمدها را به عنوان عطایا میان مسلمانان توزیع کرد. نحوه‌ی توزیع عطایا توسط خلیفه‌ی دوم، اگر چه بر پایه‌ی مساوات اسلامی نبود، اما ساده‌زیستی و سخت‌گیری ایشان نسبت به کارگزاران خلافت و بزرگان قریش، از ثروت‌اندوزی و تجمل‌گرایی آنان جلوگیری کرد. یادآوری: گزینه‌ی ۴ مربوط به خلافت امام علی (ع) و گزینه‌ی ۳ مربوط به دوران خلافت خلیفه‌ی سوم است.

- ۱۷- «عمر بن خطاب» خلیفه‌ی دوم، چگونه به خلافت رسید؟

- (۱) براساس وصیت‌نامه‌ی پیامبر (ص)
- (۲) تصمیم‌گیری در شورای شش نفره
- (۳) طی وصیت‌نامه‌ی مکتوب ابوبکر
- (۴) بیعت در سقیفه‌ی بنی‌ساعده

« پاسخ »

گزینه ۳ پاسخ صحیح است. خلیفه‌ی اول (ابوبکر) اندکی بیش از دو سال خلافت کرد. او در واپسین لحظات زندگی، طی وصیت‌نامه‌ی مکتوبی، عمر بن خطاب را به جانشینی خود معرفی کرد.

- ۱۸- مهم‌ترین دست‌آورد فتح سرزمین مصر به‌وسیله‌ی مسلمانان، علاوه بر از بین رفتن سلطه‌ی سیاسی و نظامی امپراتوری روم شرقی، کدام بود؟

- (۱) زمینه برای پیشروی مسلمانان در مناطق دیگر آفریقا فراهم گردید.
- (۲) اختلافات شدید بین مسلمانان و مسیحیان مصر از میان رفت.
- (۳) مردم مصر و شام از دادن مالیات‌های سنگین به دولت روم رهایی یافتند.
- (۴) شام از خطر حمله و هجوم اقوام مختلف رهایی یافت.

« پاسخ »

گزینه ۱ پاسخ صحیح است. اعراب مسلمانان طی نبردهایی، لشکریان رومی را شکست دادند و شهرهای مصر را یکی پس از دیگری به جنگ و یا به صلح گشودند. بررسی پیمان‌های صلح مصریان با مسلمانان در منابع تاریخی نشان می‌دهد که محتوای پیمان‌های مذکور شباهت زیادی به قرارداد صلح بین‌المقدس دارد. با فتح مصر سلطه و نفوذ سیاسی - نظامی امپراتوری روم شرقی در آن سرزمین از بین رفت، شام از خطر هجوم رومیان تا حدودی در امان ماند و زمینه برای پیشروی مسلمانان در دیگر مناطق آفریقا، مهیا شد.

۱۹- کدام عامل موجب ضعف حاکمیت امپراتوری روم شرقی در منطقه شام شده بود؟

- (۱) تفاوت‌های قومی مردم شام
- (۲) اختلافات مذهبی و فرهنگی مردم با طبقه حکومتگر رومی
- (۳) شکست سپاه روم شرقی در برابر مسلمانان
- (۴) پرداخت جزیه رومیان علی‌رغم واکنش صلح‌آمیز مسلمانان

« پاسخ »

گزینه ۲ پاسخ صحیح است. اختلافات مذهبی و تفاوت‌های قومی، فرهنگی و زبانی که میان توده‌های مردم شام با طبقه حکومتگر رومی وجود داشت، سبب شده بود که پایه‌های حاکمیت امپراتوری روم شرقی بر منطقه شام سست شود.

۲۰- در جریان شورش معترضان علیه «عثمان» که به قتل این خلیفه انجامید، «معاویه» کدام واکنش را نشان داد؟

- (۱) معترضان را برای سقوط خلیفه تشویق کرد.
- (۲) به حمایت مالی و تهیه نیروی نظامی برای معترضان پرداخت.
- (۳) با سپاه شام، به یاری عثمان شتافت.
- (۴) از کمک به عثمان در مقابل معترضان خودداری کرد.

« پاسخ »

گزینه ۴ پاسخ صحیح است. معاویه برای رسیدن به اهداف قدرت‌طلبانه‌ای که در سر داشت، خود را خون‌خواه عثمان، خلیفه سوم معرفی کرد، در حالی که از کمک به عثمان در مقابل معترضان خودداری کرده بود.

۲۱- کدام گزینه، از خصوصیات شهر «اسکندریه» در شمال مصر، به هنگام ظهور اسلام است؟

- (۱) نقطه‌ی اتصال زمینی و دریایی سه قاره‌ی آسیا، اروپا و آفریقا محسوب می‌شد.
- (۲) اکثریت ساکنان آن را اعراب تشکیل می‌دادند.
- (۳) از مراکز مهم نیروی دریایی امپراتوری روم شرقی به شمار می‌رفت.
- (۴) محل برخورد تمدن‌های کهن بوده است.

« پاسخ »

گزینه ۳ پاسخ صحیح است. مصر هم‌چون شام، به هنگام ظهور اسلام، بخشی از قلمرو امپراتوری روم شرقی بود. اسکندریه در شمال مصر، یکی از مراکز مهم نیروی دریایی آن امپراتوری به شمار می‌رفت.

۲۲- کدام گزینه، از موارد ذکر شده در پیمان‌های صلح اعراب مسلمان با ساکنان مناطق فتح شده‌ی شام، نبود؟

- (۱) حفظ جان و مال مردم این مناطق
- (۲) پرداخت زکات از طرف مردم
- (۳) آزادی دین و عقیده‌ی مردم این مناطق
- (۴) پرداخت جزیه از سوی مردم

« پاسخ »

گزینه ۲ پاسخ صحیح است. در این پیمان‌ها، حفظ جان و مال، آزادی دین و عقیده‌ی مردم آن شهرها در برابر تسلیم و پرداخت جزیه تضمین شده بود. تذکر: پرداخت زکات مربوط به مسلمانان است.

- ۲۳- امام علی (ع) بعد از آن که مرکز خلافت خویش را از مدینه به کوفه انتقال داد، به کدام اقدام دست زد؟
- (۱) در جنگ جمل و نهروان به مقابله دشمنان برخاست.
  - (۲) اشراف بنی امیه را از همدستی خوارج برحذر داشت.
  - (۳) سعی کرد از به وجود آمدن رقابت بین شام و عراق جلوگیری کند.
  - (۴) با تقاضای حکومت طلحه و زبیر در برخی شهرها مخالفت کرد.

« پاسخ »

گزینه ۱ پاسخ صحیح است. پس از عثمان، مدرم در مدینه به اصرار از علی (ع) خواستند که خلافت را بپذیرد و با آن حضرت بیعت کردند. امام مصمم بود که مطابق کتاب خدا و سنت پیامبر عمل نماید، از این رو سران قریش و به ویژه اشراف بین‌امیه که از بیعت با ایشان خودداری کرده بودند به مخالفت و دشمنی برخاستند. آن حضرت ناگزیر به دفع سرکشی‌ها و آشوب‌گری‌هایی شد که اشراف بنی‌امیه در ایجاد آن نقش مهمی داشتند. بدین منظور امام مرکز خلافت را از مدینه به کوفه منتقل و در سه جنگ جمل و صفین و نهروان با دشمنان مقابله کرد.

- ۲۴- کدام مورد از اقدامات ابوبکر پس از استقرار بر مسند خلافت نیست؟
- (۱) مقابله با شورش‌ها و نافرمانی‌ها
  - (۲) سرکوب معترضان خلافت خود
  - (۳) فتوحات در سرزمین‌های مجاور شبه جزیره
  - (۴) شکست دادن مرتدان و پیامبران دروغین

« پاسخ »

گزینه ۳ پاسخ صحیح است. پس از رحلت پیامبر و آغاز خلافت ابوبکر، تعدادی از قبایل بادیه‌نشین عربستان، که در سال‌های پایان زندگانی رسول خدا (ص) و پس از گسترش قدرت مسلمانان اسلام آورده بودند و با تعالیم آن انس و آشنایی نداشتند. از دین خارج و سر به شورش گذاشتند. این گروه به مرتدان یا از دین برگشتگان معروف شدند. ابوبکر پس از استقرار بر مسند خلافت سپاهی گردآورد و به مقابله با شورش‌ها و نافرمانی‌ها فرستاد. این سپاه علاوه بر شکست مرتدان و پیامبران دروغین، معترضان به خلافت ابوبکر را به شدت سرکوب کرد.

- ۲۵- کدام اقدام مهم در نظام اداری دوران اسلامی، در زمان «عمر بن خطاب»، خلیفه‌ی دوم انجام گرفت؟
- (۱) برگرداندن خط و زبان دیوان از فارسی به عربی
  - (۲) سپردن تشکیلات و نهادهای اداری سرزمین‌های فتح شده به اشراف اموی
  - (۳) تشکیل دیوان جُند (سپاه) در مدینه، به پیشنهاد یکی از فرماندهان اسیر ایرانی
  - (۴) شکل‌گیری تشکیلات اداری (دیوانی) منظم و منسجم، با اقتباس از نظام دیوانی عهد ساسانیان

« پاسخ »

گزینه ۳ پاسخ صحیح است. پیشینه‌ی تأسیس دیوان در دوران اسلامی به زبان عمر بن خطاب، خلیفه‌ی دوم بازمی‌گردد. او به پیشنهاد هرمزان، یکی از فرماندهان اسیر ایرانی، دیوان جُند (سپاه) را در مدینه تشکیل داد.

- ۲۶- کدام گزینه درباره‌ی نحوه‌ی اداره‌ی مناطق فتح‌شده‌ی ایران در «عصر خلفای نخستین»، به درستی بیان شده است؟
- (۱) حکومت بسیاری از مناطق ایران هم‌چنان در اختیار دهقانان و بزرگان ایرانی بود.
  - (۲) محاسبه و دریافت مالیات‌ها توسط دبیران و دهقانان ایرانی انجام می‌گرفت.
  - (۳) مناطق مختلف ایران تحت فرمان و نظارت والی عراق اداره می‌شد.
  - (۴) خط و زبان دفترهای دیوانی از پهلوی به عربی برگردانده شد.

« پاسخ »

گزینه ۲ پاسخ صحیح است. پس از فتح هر شهر و منطقه توسط اعراب مسلمان، به فرمان خلیفه، فردی از میان فرماندهان سپاه، سران قبیله‌ها و یا صحابه به حکومت آن‌جا منصوب می‌شد. از آن‌جا که اعراب تجربه‌ی چندانی در کشورداری نداشتند، اداره‌ی امور دیوانی، هم‌چون گذشته در اختیار ایرانیان باقی ماند. محاسبه و دریافت مالیات‌ها هم‌چنان توسط دبیران و دهقانان ایرانی انجام می‌گرفت، دفترهای دیوانی مثل گذشته به خط و زبان پهلوی نوشته می‌شد و سکه‌های ضرب شده توسط ساسانیان هم‌چنان در گردش بود.

- ۲۷- مهم‌ترین دلیل تحمل قوانین ظالمانه و اطاعت بی‌چون و چرای مصریان از فراعنه چه بود؟
- (۱) صبر و فرمان‌بری مردم مصر
  - (۲) آموزه‌های دینی
  - (۳) حمایت گسترده‌ی کاهنان از فراعنه
  - (۴) اقتدار فراعنه

« پاسخ »

گزینه ۲ پاسخ صحیح است. مصریان مردمی صبور و فرمان‌بر بودند. آموزه‌های دینی، آنان را به اطاعت بی‌چون و چرا از فرمان‌فرعون‌ها و مأموران او فرا می‌خواند.

- ۲۸- فتوحات نیروهای مسلمان در مصر، بیش‌تر نتیجه‌ی کدام عامل بود؟
- (۱) تفاوت‌های فرهنگی و زبانی میان مردم مصر با رومیان
  - (۲) ضعف سپاهیان مصری به دلیل اختلافات سیاسی داخلی
  - (۳) عدم مقاومت مردم آن سرزمین در برابر سپاه اسلام
  - (۴) تدابیر جنگی زیرکانه‌ی عمروعاص در لشکرکشی به مصر

« پاسخ »

گزینه ۳ پاسخ صحیح است. فتوحات نیروهای مسلمان در مصر، بیش‌تر نتیجه‌ی عدم مقاومت مردم آن سرزمین در برابر سپاه اسلام بود.

- ۲۹- درآمدهای فراوانی که از سرزمین‌های ثروتمند فتح شده به خزانه‌ی مسلمانان در مدینه سرازیر شد، در زمان خلیفه‌ی دوم چه سرنوشتی یافت؟
- (۱) به طور مساوی میان تمام مسلمانان تقسیم شد.
  - (۲) به عنوان عطایا میان مسلمانان توزیع شد.
  - (۳) بذل و بخشش‌های فراوانی از آن به افراد مختلف، به خصوص خاندان بنی‌امیه صورت گرفت.
  - (۴) عامل ثروت اندوزی و تجمل‌گرایی کارگزاران خلافت و بزرگان قریش شد.

« پاسخ »

گزینه ۲ پاسخ صحیح است. در دوران خلافت عمر و عثمان، درآمدهای فراوانی از سرزمین‌های ثروتمندی که فتح شده بود، به خزانه‌ی مسلمانان در مدینه سرازیر شد. خلیفه‌ی دوم این درآمدها را به عنوان عطایا میان مسلمانان توزیع کرد. نحوه‌ی توزیع عطایا توسط خلیفه‌ی دوم، اگر چه بر پایه‌ی مساوات اسلامی نبود، اما ساده‌زیستی و سخنگیری ایشان نسبت به کارگزاران خلافت و بزرگان قریش، از ثروت‌اندوزی و تجمل‌گرایی آنان جلوگیری کرد.

- ۳۰- در جریان فتوحات مسلمانان، ساکنان بیت‌المقدس برای امضای قرارداد صلح و تسلیم شهر، چه شرطی مطرح کردند؟
- (۱) حضور خلیفه
  - (۲) معافیت از پرداخت جزیه
  - (۳) باقی ماندن بر دین خود
  - (۴) ویران نکردن شهر

« پاسخ »

گزینه ۱ پاسخ صحیح است. در جریان محاصره‌ی شهر بیت‌المقدس (ایلیا)، ساکنان مسیحی شهر اعلام کردند که فقط در حضور خلیفه، قرار داد صلح و تسلیم شهر را امضاء می‌کنند. مسلمانان با بردباری این شرط را پذیرفتند و بدین منظور خلیفه‌ی دوم از مدینه به بیت‌المقدس رفت.

- ۳۱- دلیل پیوستن طلحه و زبیر در دوران خلافت علی (ع) به صف مخالفان آن حضرت کدام است؟
- (۱) چون آنان به همراه عایشه خواهان خونخواهی عثمان از آن حضرت بودند.
  - (۲) در مخالفت با تصمیم امام (ع) که می‌خواست، مطابق کتاب خدا و سنت پیامبر عمل کند.
  - (۳) در مخالفت با تصمیم امام (ع) با آنان، برای به دست گرفتن حکومت برخی از شهرها
  - (۴) در حمایت از معاویه، به بهانه‌ی خونخواهی عثمان

« پاسخ »

گزینه ۳ پاسخ صحیح است. پس از عثمان، مردم در مدینه به اصرار از علی (ع) خواستند که خلافت را بپذیرد و با آن حضرت بیعت کردند. ولی سران قریش و به ویژه اشراف بنی‌امیه که از بیعت با ایشان خودداری کرده بودند، به مخالفت و دشمنی برخاستند. از جمله ابوسفیان به بهانه‌ی خونخواهی عثمان به سرکشی پرداخت. معدودی از بزرگان قریش مانند طلحه و زبیر که بیعت کرده بودند چون امام با تقاضایشان برای به دست گرفتن حکومت برخی شهرها موافقت نکرد، بیعت را شکستند و به صف مخالفان پیوستند.

۳۲- کدام یک از خلفای نخستین در جریان محاصره‌ی شهر بیت‌المقدس، برای حضور در قرارداد صلح ساکنان مسیحی آن از مدینه به بیت‌المقدس رفت؟
 (۱) حضرت علی (ع) (۲) عمر (۳) ابوبکر (۴) عثمان

« پاسخ »

گزینه ۲ پاسخ صحیح است. ابوبکر، در اواخر خلافت خود، چندین دسته سپاه را به سوی شام فرستاد. این سپاهیان در چندین نبرد که بیش‌تر آن‌ها در زمان خلافت عمر به وقوع پیوست، نیروهای رومی و متحدان محلی آنان را شکست دادند و شهرها و آبادی‌های آن منطقه را یکی پس از دیگری، اغلب با پیمان صلح گشودند. در این پیمان‌ها، حفظ جان و مال، آزادی دین و عقیده مردم آن در برابر تسلیم و پرداخت جریمه تضمین شده بود. در جریان محاصره‌ی شهر بیت‌المقدس، ساکنان مسیحی شهر اعلام کردند که فقط در حضور خلیفه قرارداد صلح را امضا می‌کنند و بدین منظور خلیفه‌ی دوم از مدینه به بیت‌المقدس رفت.

۳۳- امام علی (ع) برای دفع آشوب‌گری‌های بنی‌امیه به کدام اقدام دست زد؟
 (۱) در جنگ جمل پیمان‌شکنان را شکست داد.
 (۲) مرکز خلافت را به بصره انتقال داد.
 (۳) در جنگ نهروان با آنان جنگید.
 (۴) مرکز خلافت را از مدینه به کوفه منتقل کرد.

« پاسخ »

گزینه ۴ پاسخ صحیح است. پس از عثمان مردم مدینه به اصرار از علی (ع) خواستند که خلافت را بپذیرد و با آن حضرت بیعت کردند. امام مصمم بود که مطابق کتاب خدا و سنت پیامبر عمل نمایند، از این‌رو سران قریش و به ویژه اشراف بنی‌امیه که از بیعت با ایشان خودداری کرده بودند، به مخالفت و دشمنی برخاستند. کوشش ایشان به صورت مسالمت‌آمیز برای بازداشتن مخالفان از سرکشی به نتیجه نرسید و آن حضرت ناگزیر به دفع سرکشی‌ها و آشوب‌گری‌هایی شد که اشراف بنی‌امیه نقش مهمی در ایجاد آن داشتند. بدین منظور امام مرکز خلافت را از مدینه به کوفه منتقل و در سه جنگ جمل و صفین و نهروان با دشمنان مقابله کرد.

۳۴- با فتح کدام کشور، زمینه برای پیشروی مسلمانان، در دیگر مناطق قاره‌ی آفریقا فراهم شد؟
 (۱) اندلس (۲) مصر (۳) شام (۴) بیت‌المقدس

« پاسخ »

گزینه ۲ پاسخ صحیح است. مصر به هنگام ظهور اسلام، بخشی از قلمرو امپراتوری روم شرقی بود. اسکندریه در شمال مصر، یکی از مراکز مهم نیروی دریایی آن امپراتوری به شمار می‌رفت، تسلط رومیان بر مصر، موقعیت مسلمانان را در شام و حتی شبه‌جزیره‌ی عربستان در معرض خطر جدی قرار می‌داد. از این‌رو، مسلمانان پس از فتح شام درصد برآمدند که مصر را نیز تسخیر کنند. عمروعاص که تا اندازه‌ای با وضعیت سیاسی و اجتماعی آن‌جا آشنا بود، فرماندهی سپاه اعراب مسلمان را در حمله به مصر به عهده گرفت و شهرهای مصر را یکی پس از دیگری به جنگ و یا به صلح گشودند.

- ۳۵- علی (ع) جمله‌ی «تمام قرآن را تلاوت کردم و برای فرزندان اسماعیل [اعراب] بر فرزندان اسحاق [غیراعراب] به اندازه‌ی این چوب [تکه چوبی که از زمین برداشته بود] برتری نیافتم.» را در پاسخ به کدام گروه بیان فرمودند؟
- (۱) معترضان به شیوه‌ی توزیع بیت‌المال
(۲) بیعت‌شکنان
(۳) هواداران بنی‌امیه
(۴) منافقان مدینه

« پاسخ »

گزینه ۱ پاسخ صحیح است. علی (ع) در دوران خلافتش تلاش کرد که عدالت و مساوات اسلامی را اجرا کند. از این رو، بیت‌المال را به طور مساوی میان تمام مسلمانان اعم از عرب و غیرعرب، سیاه و سفید و بنده و آزاد تقسیم کرد. برخی مسلمانان، از جمله طلحه و زبیر به این شیوه‌ی توزیع بیت‌المال اعتراض کردند و از آن حضرت خواستند که عرب و قریش را برتر از عجم و موالی قرار دهد، اما امام این کار را ستمگرانه دانست و فرمودند: «تمام قرآن را تلاوت کردم و برای فرزندان اسماعیل [اعراب] بر فرزندان اسحاق [غیراعراب] به اندازه‌ی این چوب [تکه چوبی که از زمین برداشته بود] برتری نیافتم.»

- ۳۶- کدام خلیفه عطایا را میان مسلمانان توزیع می‌کرد و در زمان این خلیفه کدام عامل مانع از ثروت اندوزی تجمل‌گرایی کارگزاران خلافت و بزرگان قریش گردید و لشکر کشی مسلمانان به سرزمین‌های مجاور شبه جزیره عربستان از چه زمانی تا چه زمانی ادامه یافت؟

- (۱) خلیفه دوم - ساده زیستی و سخت‌گیری نسبت به کارگزاران خلافت - اواخر خلافت ابوبکر تا پایان خلافت عثمان
(۲) خلیفه سوم - توزیع عطایا بر پایه مساوات اسلامی - اوایل خلافت ابوبکر تا اوایل خلافت عثمان
(۳) خلیفه دوم - توزیع عطایا بر پایه مساوات اسلامی - اواخر خلافت ابوبکر تا اوایل خلافت عثمان
(۴) خلیفه سوم - ساده زیستی و سخت‌گیری نسبت به کارگزاران خلافت - اوایل خلافت ابوبکر تا اوایل خلافت عثمان

« پاسخ »

گزینه ۱ پاسخ صحیح است. خلیفه دوم (عمر) درآمدهای حاصل از فتح سرزمین‌های ثروتمند را به عنوان عطایا میان مسلمانان توزیع کرد. نحوه توزیع عطایا توسط خلیفه دوم، اگرچه برپایه مساوات اسلامی نبود. اما ساده زیستی و سخت‌گیری ایشان نسبت به کارگزاران خلافت و بزرگان قریش، از ثروت‌اندوزی و تجمل‌گرایی آنان جلوگیری کرد. لشکرکشی‌ها به سرزمین‌های مجاور شبه جزیره عربستان از اواخر خلافت ابوبکر آغاز شد و تا پایان خلافت عثمان بدون وقفه ادامه یافت.

- ۳۷- در کدام جنگ خبر پیروزی خیره‌کننده‌ی اعراب مسلمان بر رومیان در شام، موجب تقویت روحیه و انگیزه‌های جنگاوران عرب شد؟

- (۱) جسر (۲) جولای (۳) نهاوند (۴) قادسیه

« پاسخ »

گزینه ۴ پاسخ صحیح است. از عوامل شکست قادسیه، می‌توان به اختلاف‌های داخلی ایرانیان، ناامیدی رستم فرخزاد، فرماندهی سپاه ساسانی از پیروزی و همکاری برخی دهقانان و قبیله‌های عرب ساکن سواد با مسلمانان اشاره کرد. ضمن آن‌که خبر پیروزی خیره‌کننده‌ی اعراب مسلمان بر رومیان در شام، موجب تقویت روحیه و انگیزه‌ی جنگاوران عرب در قادسیه شد.

۳۸- کدام یک از اشخاص زیر، از طریق وصیت‌نامه‌ی مکتوب خلیفه‌ی پیش از خود به خلافت برگزیده شد؟
(۱) ابوبکر بن ابی‌قحافه (۲) عمر بن خطاب (۳) عثمان بن عفان (۴) یزید بن معاویه

« پاسخ »

گزینه ۲ پاسخ صحیح است. خلیفه‌ی اول (ابوبکر) اندکی بیش از دو سال خلافت کرد. او در واپسین لحظات زندگی، طی وصیت‌نامه‌ی مکتوبی، عمر بن خطاب را به جانشینی خود معرفی کرد.

۳۹- درآمدهای فراوانی که از سرزمین‌های ثروتمند فتح شده به خزانه‌ی مسلمانان در مدینه سرازیر شد، در زمان خلیفه‌ی دوم چه سرنوشتی یافت؟

- (۱) عامل ثروت‌اندوزی و تجمل‌گرایی کارگزاران خلافت و بزرگان قریش شد.
- (۲) به عنوان عطایا میان مسلمانان توزیع شد.
- (۳) بذل و بخشش‌های فراوانی از آن به افراد مختلف، به خصوص خاندان بنی‌امیه صورت گرفت.
- (۴) به طور مساوی میان تمام مسلمانان تقسیم شد.

« پاسخ »

گزینه ۲ پاسخ صحیح است. در دوران خلافت عمر و عثمان درآمدهای فراوانی از سرزمین‌های ثروتمندی که فتح شده بود به خزانه‌ی مسلمانان در مدینه سرازیر شد. خلیفه‌ی دوم این درآمدها را به عنوان عطایا میان مسلمانان توزیع کرد. نحوه‌ی توزیع عطایا توسط خلیفه‌ی دوم، اگر چه بر پایه‌ی مساوات اسلامی نبود، اما ساده‌زیستی و سخت‌گیری ایشان نسبت به کارگزاران خلافت و بزرگان قریش از ثروت‌اندوزی و تجمل‌گرایی آنان جلوگیری کرد.
نکته: گزینه‌ی ۳ مربوط به زمان خلیفه‌ی سوم است.

۴۰- درباره‌ی نحوه‌ی اداره‌ی مناطق فتح شده‌ی ایران در عصر خلفای نخستین، کدام گزینه صحیح است؟

- (۱) حکومت بسیاری از مناطق ایران هم‌چنان در اختیار دهقانان و بزرگان ایرانی بود.
- (۲) محاسبه و دریافت مالیات‌ها توسط دبیران و دهقانان ایرانی انجام می‌گرفت.
- (۳) مناطق مختلف ایران تحت فرمان و نظارت والی عراق اداره می‌شد.
- (۴) خط و زبان دفترهای دیوانی از پهلوی به عربی برگردانده شد.

« پاسخ »

گزینه ۲ پاسخ صحیح است. پس از فتح هر شهر و منطقه توسط اعراب مسلمان، به فرمان خلیفه، فردی از میان فرماندهان سپاه، سران قبیله‌ها و یا صحابه به حکومت آن‌جا منصوب می‌شد. از آن‌جا که اعراب تجربه‌ی چندانی در کشورداری نداشتند، اداره‌ی امور دیوانی، هم‌چون گذشته در اختیار ایرانیان باقی ماند. محاسبه و دریافت مالیات‌ها هم‌چنان توسط دبیران و دهقانان ایرانی انجام می‌گرفت، دفترهای دیوانی مثل گذشته به خط و زبان پهلوی نوشته می‌شد و سکه‌های ضرب شده توسط ساسانیان هم‌چنان در گردش بود.
نکته: گزینه‌ی ۳ مربوط به نحوه‌ی خلافت در دوره‌ی امویان است.

- ۴۱- کدام مورد، از خصوصیات شهر اسکندریه در شمال مصر، به هنگام ظهور اسلام است؟
- (۱) نقطه‌ی اتصال زمینی و دریایی سه قاره‌ی آسیا، اروپا و آفریقا محسوب می‌شد.
  - (۲) اکثریت ساکنان آنرا اعراب تشکیل می‌دادند.
  - (۳) یکی از مرکز مهم نیری دریایی امپراتوری روم شرقی به شمار می‌رفت.
  - (۴) محل برخورد تمدن‌های کهن بوده است.

« پاسخ »

گزینه ۳ پاسخ صحیح است. مصر نیز هم‌چون شام، به هنگام ظهور اسلام، بخشی از قلمرو امپراتوری روم شرقی بود. اسکندریه در شمال مصر، یکی از مراکز مهم نیروی دریایی آن امپراتوری به شمار می‌رفت. یادآوری: گزینه‌های ۱ و ۴ از ویژگی‌های منطقه‌ی شام در زمان ظهور اسلام است.

- ۴۲- نخستین افرادی که در سقیفه‌ی بنی‌ساعده با ابوبکر به عنوان خلیفه و جانشین پیامبر بیعت کردند، چه کسانی بودند؟
- (۱) عمر بن خطاب و ابو عبیده جراح
  - (۲) معاویه بن ابوسفیان و عثمان بن عفان
  - (۳) عمر بن خطاب و عثمان بن عفان
  - (۴) ابو عبیده جراح و معاویه بن ابوسفیان

« پاسخ »

گزینه ۱ پاسخ صحیح است. نخست عمر بن خطاب و ابو عبیده‌ی جراح و سپس تعدادی از انصار حاضر در سقیفه، با ابوبکر به عنوان خلیفه و جانشین پیامبر بیعت کردند.

- ۴۳- کدام حوادث زیر، به ترتیب در دوران خلافت عثمان و ابوبکر به وقوع پیوستند؟
- (۱) بذل و بخشش‌های فراوانی از بیت‌المال به بنی‌امیه انجام شد - شورایی شش نفره برای تعیین خلیفه برقرار شد.
  - (۲) علی (ع) میان مردم معترض و خلیفه میانجی‌گری کرد - چندین دسته سپاه به سوی منطقه‌ی شام فرستاد.
  - (۳) سرزمین مصر با فرماندهی عمرو بن عاص، به دست مسلمانان فتح شد - مرتدان و پیامبران دروغین شکست خوردند.
  - (۴) معاویه به حکومت شام برگزیده شد - شهر ایلیا (بیت‌المقدس) به دست اعراب مسلمان افتاد.

« پاسخ »

- گزینه ۲ پاسخ صحیح است. بررسی گزینه‌ها:
- (۱) دوران خلافت عثمان - دوران خلافت عمر
  - (۲) دوران خلافت عثمان - دوران خلافت ابوبکر
  - (۳) دوران خلافت عمر - دوران خلافت ابوبکر
  - (۴) دوران خلافت عمر - دوران خلافت عمر

۴۴- رویدادهای زیر، به ترتیب در دوران حکومت کدام خلیفه به وقوع پیوستند؟

- (الف) بازگرداندن مروان بن حکم به مدینه
 (ب) حضور خلیفه در بیت المقدس برای امضای قرارداد صلح
 (ج) تبعید ابوذر غفاری و عمار یاسر
 (۱) عثمان - ابوبکر - عمر (۲) ابوبکر - عمر - عثمان (۳) ابوبکر - عمر - عثمان (۴) عثمان - عمر - عثمان

« پاسخ »

گزینه ۴ پاسخ صحیح است.

- (الف) عثمان بن عفان روش متفاوتی نسبت به خلفای پیش از خود در پیش گرفت. او مروان بن حکم و پدرش را که پیامبر از مدینه رانده بود، به آن شهر بازگرداند.
 (ب) در جریان محاصره شهر بیت المقدس (ایلیا)، ساکنان مسیحی شهر اعلام کردند که فقط در حضور خلیفه، قرارداد صلح و تسلیم شهر را امضاء می کنند. مسلمانان با بردباری این شرط را پذیرفتند و بدین منظور خلیفه دوم از مدینه به بیت المقدس رفت.
 (ج) برخی از صحابه‌ی پیامبر هم چون ابوذر غفاری و عمار یاسر، نسبت به رفتار عثمان و منصوبان وی انتقاد و اعتراض کردند. خلیفه که تحت تأثیر اطرافیان و مشاوران خود از جمله مروان بن حکم قرار داشت انتقادکنندگان را تبعید نمود.

۴۵- کدام یک از عوامل زیر، پایه‌های حاکمیت امپراتوری روم شرقی را بر منطقه‌ی شام پیش از حمله‌ی اعراب مسلمان سست کرده بود؟

- (۱) وجود تبعیض و نابرابری میان طبقات حاکم وابسته به رومیان و توده‌های مردم شام
 (۲) مالیات‌های بسیار سنگینی که مردم شام می پرداختند اما اجازه نداشتند به مقامات عالی برسند.
 (۳) رفتار مدارا جویانه‌ی مسلمانان با پیروان ادیان دیگر در جنگ‌ها و فتوحات قبلی‌شان
 (۴) اختلافات مذهبی و تفاوت‌های قومی، فرهنگی و زبانی میان توده‌های مردم شام با طبقه‌ی حکومت‌گر رومی

« پاسخ »

گزینه ۴ پاسخ صحیح است. اختلافات مذهبی و تفاوت‌های قومی، فرهنگی و زبانی میان توده‌های مردم شام با طبقه‌ی حکومت‌گر رومی سبب شده بود که پایه‌های حاکمیت امپراتوری روم شرقی بر این منطقه سست شود.

۴۶- اعراب مسلمان تا چه زمانی در اداره امور شهرها و روستاها دخالتی نداشتند و در عصر خلفای نخستین سکه‌های کدام حکومت در گردش بود؟

- (۱) تا زمانی که نافرمانی صورت نمی گرفت و قراردادهای صلح نقض نمی شد - سامانیان
 (۲) تا زمانی که نافرمانی صورت نمی گرفت و قراردادهای صلح نقض نمی شد - ساسانیان
 (۳) تا زمانی که مناطق مختلف تحت فرمان و نظارت والی عراق اداره می شد - سامانیان
 (۴) تا زمانی که مناطق مختلف تحت فرمان و نظارت والی عراق اداره می شد - ساسانیان

« پاسخ »

گزینه ۲ پاسخ صحیح است. اعراب مسلمان تا زمانی که نافرمانی صورت نمی گرفت و قراردادهای صلح نقض نمی شد، در اداره امور شهرها و روستاها دخالتی نمی کردند. در عصر خلفای نخستین سکه‌های ضرب شده توسط ساسانیان در گردش بود.

۴۷- پیشینه تأسیس دیوان در دوران اسلامی به زمان کدام خلیفه باز می‌گردد و اولین دیوان چه نام داشت و وظیفه آن چه بود؟

- (۱) خلیفه سوم - جُند - تأمین تدارکات و ملزومات سپاه
- (۲) خلیفه دوم - حَسَبه - نظارت بر اخلاق عمومی
- (۳) خلیفه سوم - حَسَبه - نظارت بر اخلاق عمومی
- (۴) خلیفه دوم - جُند - تأمین تدارکات و ملزومات سپاه

« پاسخ »

گزینه ۴ پاسخ صحیح است. پیشینه تأسیس دیوان در دوران اسلامی به زمان عمر بن خطاب، خلیفه دوم بازمی‌گردد. او به پیشنهاد هرمزان، یکی از فرماندهان اسیر ایرانی، دیوان چند (سپاه) را در مدینه تشکیل داد که وظیفه آن سرشماری و تهیه اسامی جنگاوران؛ تأمین تدارکات و ملزومات سپاه بود.

۴۸- به ترتیب کدام گزینه در ارتباط با فتح مصر درست و در ارتباط با فتح شام نادرست است؟

- (۱) حضرت علی (ع) که آبادانی و ثروت فراوان آن سرزمین را دیده بود و با وضع اجتماعی و سیاسی آنجا آشنا بود، فرماندهی سپاه اعراب مسلمان در حمله به مصر را برعهده گرفت - ابوبکر در اواخر خلافت خود، چندین دسته سپاه را به سوی منطقه شام فرستاد.
- (۲) فتوحات نیروهای مسلمان در مصر بیشتر نتیجه عدم مقاومت مردم آن سرزمین در برابر سپاه اسلام بود - اختلافات سیاسی و تفاوت‌های قومی و قبیله‌ای معلول ضعف پایه‌های حکومت روم غربی در این منطقه بود.
- (۳) رفتار مسالمت‌آمیز و مداراجویانه پیروان اسلام با مسیحیان به هنگام فتح شام تأثیر بسزایی بر متحد نشدن مصریان با رومیان داشت - منطقه شام هنگام حمله اعراب مسلمان، زیر سلطه امپراتوری روم شرقی قرار داشت.
- (۴) با وجود مشکلات فراوان مانند مالیات‌های سنگین، مصریان از حکومت امپراتوری روم ناخشنود نبودند - در جریان محاصره شهر بیت‌المقدس، ساکنان یهودی شهر اعلام کردند که فقط در حضور خلیفه قرارداد صلح و تسلیم شهر را امضا می‌کنند.

« پاسخ »

- گزینه ۲ پاسخ صحیح است. عمرو عاص فرمانده لشکر مسلمانان در فتح مصر بود، اختلافات مذهبی و تفاوت‌های قومی، فرهنگی و زبانی که میان توده‌های مردم شام با طبقه حکومتگر رومی وجود داشت سبب شده بود که پایه‌های حکمت امپراتوری روم شرقی در این منطقه ضعیف شود.
- مصریان به دلایل مختلفی نسبت به حاکمیت امپراتوری روم بر سرزمین خویش ناخشنود بودند. در جریان محاصره شهر بیت‌المقدس ساکنان مسیحی شهر اعلام کردند که فقط در حضور خلیفه قرارداد صلح و تسلیم شهر را امضا می‌کنند.

۴۹- هر یک از اقدامات زیر به ترتیب مربوط به کدام یک از خلفای راشدین است؟

«تحت تأثیر مشاوران خود انتقادکنندگان را تبعید کرد» - «برای دفع سرکشی‌ها و آشوب‌گری‌های اشراف بنی‌امیه مرکز خلافت را به کوفه منتقل کرد» - «روشی متفاوت در خلافت در پیش گرفت و برخی افراد تبعیدی را به مدینه بازگرداند و به عنوان کاتب خود منصوب کرد» - «میانجی‌گری‌ها هم نتوانست خشم مردم کوفه و مصر را علیه او خاموش کند و سرانجام به دست معترضان خشمگین به قتل رسید»

- (۱) عثمان - علی (ع) - ابوبکر - عثمان
(۲) عثمان - علی (ع) - عثمان - عثمان
(۳) ابوبکر - عمر - عمر - عثمان
(۴) عمر - ابوبکر - عثمان - عثمان

« پاسخ »

گزینه ۲ پاسخ صحیح است. خلیفه سوم (عثمان) تحت تأثیر اطرافیان و مشاوران خود از جمله مروان بن حکم انتقادکنندگان را تبعید کرد.

امام علی (ع)، برای بازداشتن مخالفان از سرکشی و جلوگیری از جنگ داخلی میان مسلمانان، ناگزیر به دفع سرکشی‌ها و آشوب‌گری‌های افرادی از اشراف بنی‌امیه شد و مرکز خلافت را از مدینه به کوفه منتقل کرد. عثمان بن عفان، روشی متفاوت نسبت به خلفای پیش از خود در پیش گرفت و برخی افراد را که پیامبر از مدینه تبعید کرده بود، از جمله مروان بن حکم را به مدینه بازگرداند و کاتب و مشاور مخصوص خویش کرد. میانجی‌گری‌های علی (ع) برای خاموش کردن معترضان مناطق کوفه، بصره و مصر به نتیجه نرسید و سرانجام معترضان خشمگین به خانه عثمان ریختند و او را به قتل رساندند.

۵۰- کدام گزینه صحیح یا غلط بودن عبارتهای زیر را مشخص می‌کند؟ (به ترتیب)

(الف) در دوران خلافت عمر، سهم دریافتی انصار شرکت‌کننده در جنگ بدر کمتر از مهاجرانی بود که در این جنگ شرکت داشتند.
(ب) برخی از مسلمانان، مانند طلحه و زبیر به شیوه توزیع بیت‌المال به حضرت علی (ع) اعتراض کردند و خواستار برتری عرب بر عجم شدند.
(پ) توزیع عطایا توسط خلیفه سوم، اگر چه بر پایه مساوات اسلامی نبود، اما محدودیت‌هایی را برای ثروت اندوزان و رفاه طلبان ایجاد کرد.
(ت) در دوران خلیفه دوم بذل و بخشش‌های فراوانی از بیت‌المال مسلمانان به بستگان و حامیان خلیفه به‌ویژه خاندان بنی‌امیه صورت گرفت.

- (۱) ص - غ - ص - غ
(۲) ص - ص - غ - غ
(۳) غ - ص - غ - ص
(۴) غ - غ - ص - ص

« پاسخ »

گزینه ۲ پاسخ صحیح است. تشریح عبارتهای نادرست:
(پ) توزیع عطایا در دوره خلیفه دوم عمر انجام شد.
(ت) بذل و بخشش‌ها از بیت‌المال در دوره خلیفه سوم بود.

- ۵۱- لشکرکشی‌های اعراب مسلمان به سرزمین‌های مجاور شبه‌جزیره عربستان از ..... آغاز شد و اعراب و ساکنان بومی منطقه شام پیرو آیین ..... بودند ام در برخی از مسائل مذهبی با کلیسای قسطنطنیه ..... داشتند.
- (۱) اوایل خلافت عمر - یهودیت - اشتراکاتی
(۲) اوایل خلافت عمر - مسیحیت - اشتراکاتی
(۳) اواخر خلافت ابوبکر - مسیحیت - اختلافات سیاسی
(۴) اواخر خلافت ابوبکر - یهودیت - اختلافات اساسی

« پاسخ »

گزینه ۳ پاسخ صحیح است. لشکرکشی‌های اعراب مسلمان به سرزمین‌های مجاور شبه جزیره عربستان از اواخر خلافت ابوبکر آغاز شد. منطقه شام در هنگام حمله اعراب مسلمان، از قبیله‌های عربی تشکیل شده بود که بسیاری از آن‌ها پیرو آیین مسیحیت بودند اما در برخی مسائل با کلیسای قسطنطنیه، اختلافات اساسی داشتند.

- ۵۲- به ترتیب کدام گزینه صحیح و غلط بودن موارد زیر را به درستی نشان می‌دهد؟
- الف) ابوبکر و عمر در دوران زمام‌داری خود مراقب بودند که عدالت را میان افراد و گروه‌های مختلف مسلمان رعایت کنند.

ب) علی (ع) در دوران حکومتش تلاش کرد با عمل به تعالیم اسلام و سنت رسول خدا، برادری و یگانگی دینی را به امت اسلامی بازگرداند.

پ) تمامی افراد جامعه در دوران حضرت علی (ع) با وی در اجرای عدالت همکاری و تعامل داشتند.

ت) رقابت منطقه‌ای بین عراق و شام معلول جنگ‌های مقابله کننده با عدالت حضرت علی (ع) بود.

ث) سخت‌گیری خلیفه دوم و ساده‌زیستس ایشان مانع ثروت‌اندوزی و تجمل‌گرایی بزرگان قریش و کارگزاران ایشان بود.

ج) در دوران خلافت خلفای دوم و سوم درآمدهای فراوانی به خزانه مسلمانان در مکه سرازیر شد.

(۱) ص - غ - ص - ص - غ - ص

(۲) ص - ص - غ - ص - غ - ص

(۳) غ - ص - غ - ص - ص - ص

(۴) غ - غ - ص - غ - ص - غ

« پاسخ »

گزینه ۲ پاسخ صحیح است. تشریح عبارت‌های نادریت:

پ) گروه محدودی که از امتیاز و منافع برخوردار شده بودند و سال‌ها به رفاه‌طلبی و مال‌اندوزی پرداخته بودند با آن حضرت مخالفت و دشمنی کردند. (ج) در دوران خلافت خلفای دوم و سوم درآمدهای فراوانی از سرزمین‌های ثروتمندی که فتح شده بود به خزانه‌ی مسلمان در مدینه سرازیر شد.

۵۳- کدام گزینه به ترتیب از پیامدهای فتوح «اقتصادی» و «فرهنگی» مسلمانان در عصر خلفای نخستین است؟

(۱) کسب غنایم فراوانی از نواحی فتح شده و در اختیار گرفتن منابع و درآمدهای مالیاتی نواحی آن سرزمین‌ها برای اعراب دستاورد بزرگی بود - اگر چه مهم‌ترین پیامد حمله اعراب گسترش فرهنگ بود اما در معرفی دین اسلام به سرزمین‌های جدید توفیقی کسب نکردند.

(۲) سرزمین‌های فتح شده مصر و شام دارای ثروت فراوانی بودند و ثروت این نواحی فتح شده منابع و درآمدهای زیادی در اختیار مسلمان قرار می‌داد - پیشینه تمدن کهن نواحی فتح شده باعث شکل‌گیری و شکوفایی تمدن اسلام شد.

(۳) فتح سرزمین‌های آباد و ثروتمندی چون هند، ایران و یونان اعراب مسلمان را با ثروت عظیمی روبه‌رو کرد - دین فرهنگ اسلامی بدون توجه به رنگ پوست، زبان و فرهنگ به نواحی دیگر گسترش پیدا کرد.

(۴) در کمتر از ۲۰ سال دو قدرت اقتصادی آن روز، یعنی ساسانیان و روم شرقی را شکست دادند و به دنبال این پیروزی‌ها از نظر اقتصادی با مردمان و اقوام مختلفی آشنایی تجاری پیدا کردند - رفتار مسالمت‌آمیز اعراب مسلمان با مردم نواحی نقش زیادی در گسترش دین و فرهنگ اسلامی داشت.

« پاسخ »

گزینه ۲ پاسخ صحیح است. فتوحات برق‌آسای مسلمانان در عصر خلفای نخستین از جهات سیاسی، اقتصادی و فرهنگی قابل بررسی است. به لحاظ اقتصادی، سرزمین‌های فتح شده ثروتمند و دارای شهرها و روستاهای آباد و بزرگی بودند.

اعراب علاوه بر غنایم فراوانی که در جریان فتوحات کسب کردند، منابع اقتصادی و درآمدهای مالیاتی آن سرزمین‌ها را در اختیار خود گرفتند. مهم‌ترین اثر و پیامد گسترش سرزمینی اسلام در عرصه دین و فرهنگ جلوه‌گر شد. از یک‌سو، دین اسلام به سرزمین‌های جدید معرفی شد و به تدریج مردم آن سرزمین‌ها مسلمان شدند؛ از سوی دیگر، ایران، شام و مصر که دارای فرهنگ و تمدنی غنی و مردمان متدنی بودند نقش به‌سزایی در شکل‌گیری و شکوفایی تمدن اسلامی ایفا کردند.

۵۴- کدام سرزمین‌ها به‌هنگام ظهور اسلام، بخشی از قلمرو امپراتوری روم شرقی بودند و کدام رویداد حاکی از تمایل اعراب مسلمان به فتح صلح‌آمیز سرزمین‌ها و آبادی‌های مختلف در جریان فتوحات اعراب مسلمان است و کدام گزینه از دستاوردهای «سیاسی» فتوحات اعراب در زمان خلفای نخستین است؟

- ۱) شام و ایران - شرط حضور خلیفه توسط محاصره شدگان شهر ایلیا برای صلح و تسلیم و پذیرفتن این شرط توسط خلیفه و حضر وی در بیت‌المقدس - شکست نیروهای رومی و متحدان ملی آنان
- ۲) مصر و شام - عدم مقاومت مردم شام در برابر سپاه اعراب مسلمان به امید آزادی مذهبی در زیر سایه حکومت اسلامی - شکست سامانیان و امپراتوری روم غربی در فاصله کمتر از ۲۰ سال
- ۳) مصر و شام - شرط حضور خلیفه توسط محاصره شدگان شهر ایلیا برای صلح و تسلیم و پذیرفتن این شرط توسط خلیفه و حضر وی در بیت‌المقدس - شکست دو قدرت بزرگ جهانی یعنی ساسانیان و امپراتوری روم شرقی در فاصله کمتر از ۲۰ سال
- ۴) مصر و ایران - عدم مقاومت مردم شام در برابر سپاه اعراب مسلمان به امید آزادی مذهبی در زیر سایه حکومت اسلامی - شکست دو قدرت بزرگ جهانی یعنی ساسانیان و امپراتوری روم شرقی در فاصله کمتر از ۲۰ سال

« پاسخ »

گزینه ۳ پاسخ صحیح است. مصر نیز همچون شام، به‌هنگام ظهور اسلام، بخشی از قلمرو امپراتوری روم شرقی بود. تمایل اعراب مسلمان به فتح صلح‌آمیز سرزمین‌ها و آبادی‌های مختلف از این نکته معلوم می‌شود که در جریان محاصره شهر بیت‌المقدس (ایلیا)، ساکنان مسیحی شهر اعلام کردند که فقط در حضور خلیفه، قرارداد صلح و تسلیم شهر را امضاء می‌کنند. مسلمانان با بردباری این شرط را پذیرفتند و بدین منظور خلیفه دوم از مدینه به بیت‌المقدس رفت.

از نظر سیاسی، اعراب مسلمان در فاصله کمتر از ۲۰ سال، دو قدرت بزرگ جهان آن روز، یعنی حکومت ساسانیان و امپراتوری روم شرقی را شکست دادند.

۵۵- در ماجرای سقیفه، پس از عمر چه کسی با ابوبکر به عنوان خلیفه اول بیعت کرد و از کدام گروه بود و عمر چگونه به خلافت رسید؟

- ۱) ابو عبیده جراح - مهاجرین - از طریق وصیت‌نامه مکتوب ابوبکر
- ۲) سعد بن ابی وقاص - انصار - از طریق شورایی شش نفره
- ۳) ابو عبیده جراح - انصار - از طریق وصیت‌نامه مکتوب ابوبکر
- ۴) سعد بن ابی وقاص - مهاجرین - از طریق شورایی شش نفره

« پاسخ »

گزینه ۱ پاسخ صحیح است. نخست عمر و ابو عبیده جراح از گروه مهاجرین و سپس تعدادی از انصار حاضر در سقیفه با ابوبکر به‌عنوان خلیفه و جانشین پیامبر بیعت کردند و ابوبکر در واپسین لحظات زندگی، طی وصیت‌نامه مکتوبی، عمر بن خطاب را به جانشینی خود معرفی کرد.